دیدگاه

هنر تبیین در پژوهش

زینب اصغریان | در هفته پژوهش سراغ پژوهشکده اسلام تمدنی رفتیم؛ پژوهشکده‌ای که در حوزه علوم، تشکیلات و هنر تلاش دارد به نیازهای تمدنی دنیای جدید از طریق فقه شیعی پاسخ دهد. پرسش و پاسخ کوتاه ما را با دکتر سیدمجید ظهیری، رئیس پژوهشکده اسلام تمدنی و مدیر مجمع عالی حکمت اسلامی خراسان می‌خوانید.

■ **چگونه می‌توان پژوهش‌ها را بر اساس نیاز روز جامعه ساماندهی کرد؟**

پاسخ این پرسش به دو بخش مربوط می‌شود؛ یکی پژوهشگران عزیز و دیگری سازمان‌های پژوهشی کشور. پژوهشگر باید بر اساس نیازسنجی در رشته تخصصی خود تحقیقات را طبقه‌بندی می‌کند. البته این نیازها در دو شاخه کلی شامل انسان، جامعه و طبیعت می‌شود. این طور نیست که پژوهش‌ها همه به طور مستقیم برطرف‌کننده نیازهای جامعه باشند. گاهی پژوهشی به طور غیرمستقیم انباشت نیازی از دانش را برطرف می‌کند و آن دانش راهش به سوی رفع نیاز اجتماعی باز می‌شود. تغذیه خود علوم بسیار مهم است. علم از علم تغذیه می‌کند و برخی پژوهش‌ها اگرچه به طور مستقیم و مشهود برطرف‌کننده نیازهای اجتماعی نیستند اما با پایا و پویا نگه‌داشتن سایر دانش‌ها برای رفع نیازها راهگشایی و کارگشایی می‌کنند.

■ **چرا بسیاری از پژوهش‌ها کاربردی نیستند؟**

همان‌طور که گفته شد سازمان‌های پژوهشی در کاربردی‌سازی علوم بسیار مهم‌اند. این اهمیت خود را در دو شاخه نشان می‌دهد: یکی در فرایندهای پژوهش (از تعریف یک پژوهش تا تحقق کامل آن) و دیگری در نوع نگاه به پژوهش و پژوهشگران. در بخش فرایند هم باید یک سازمان پژوهشی به گونه‌ای باشد که بر اساس معضلات و چالش‌های علمی، انسانی، اجتماعی و طبیعی از پیش ساماندهی شده باشد و تا از همپوشانی و تکرار پژوهش‌ها و استهلاک وقت و سرمایه علوم بسیار مهم‌اند. این اهمیت خود را در نوع نگاه به پژوهش و پژوهشگر نیز باید مدیریت عالی سازمان‌های پژوهشی بدانند پژوهش فرایندی فرمایشی نیست بلکه باید مطابق با علاقه و انگیزه‌های دانشمندان شکل بگیرد، بنابراین درک پژوهشگر از موارد مهم سازمان‌های پژوهشی است که به این اساس فقط باید ابزار و محیط لازم برای پژوهشگر تأمین شود و از درگیر کردن دانشمندان با انواع بروکراسی‌های سازمانی پرهیز نمایند.

■ **چرا بسیاری از استادان دغدغه کار پژوهشی مسئله‌محور ندارند؟**

مسئله‌شناسی کار بسیار سختی است. مسئله علمی وقتی شکل می‌گیرد که دانشمندی اطلاعات کافی در یک دانش داشته باشد و با سؤالی مربوط به همان دانش روبه‌رو شود و نتواند آن را پاسخ دهد. اطلاعات کافی یعنی در آن دانش مجتهد بوده و از آخرین یافته‌ها (شامل مقالات پژوهشی معتبر و رساله‌ها) در آن دانش نیز مطلع باشد. به چنین سؤالی مسئله می‌گویند. فرایند پاسخ به چنین سؤالی پژوهش است. فرایند پاسخ به سؤالات دیگر در آن دانش، آموزش است؛ سؤالاتی که پیش از این پاسخ داده شده‌اند ولی برای شخص اطلاعات کافی وجود ندارد و با آموزش، اطلاعات کافی و پاسخ به این قبیل پرسش‌ها کسب می‌شود. از این رو پژوهش، به معنای پیش گفته، مرزهای دانش را جابه‌جا می‌کند.

حج و زیارت

یک پژوهشگر حوزه حج مطرح کرد

پیشتازی دانشگاه‌های آمریکا در حج‌پژوهی!

پیمان اسحاقی، پژوهشگر حوزه حج با اشاره به اینکه بیش از نیمی از پژوهش‌های مربوط به حج در دانشگاه‌های آمریکا انجام شده است، گفت: پژوهش‌های حج در جهان در حال گسترش است. به گزارش ایکنا، همزمان با هفته پژوهش و در راستای بررسی وضعیت حج‌پژوهی در کشورهای مختلف، نشست علمی «حج‌پژوهی در جهان امروز: روندها، اقدامات و آثار نوپدید» با سخنرانی پیمان اسحاقی، پژوهشگر حج در پژوهشکده حج و زیارت برگزار شد. وی در بخش نخست سخنان خود این پرسش را مطرح کرد که حج برای عرصه دانشگاهی چه اهمیتی دارد و افزود: سه دلیل برای توجه دانشگاهیان به حج وجود دارد. نخست در حدیث معروفی که اهل سنت مطرح می‌کنند حج یکی از ارکان پنجگانه اسلام است، مسئله تاریخ حج و افزایش تعداد حج‌گزاران و حضور زائران از کشورهای مختلف دلایل دیگر توجه دانشگاهیان به حج است.

■ **تعداد حج‌گزاران اروپایی مدام بیشتر می‌شود**

این پژوهشگر حج ادامه داد: مسلم است در آینده بسیاری از مشاغل تحت تأثیر دیجیتالی شدن جهان، از بین می‌روند به غیر از مسئله گردشگری؛ بر همین اساس هم اجماعی است که تعداد حج‌گزاران در آینده افزایش پیدا خواهد کرد. در چند دهه گذشته تعداد حج‌گزاران از اروپا دوبرابر شده و پیش‌بینی می‌شود باز هم بیشتر شود.

وی به چالشی که بین پژوهشگران مسلمان در خصوص نگاه به حج به عنوان گردشگری وجود دارد اشاره کرد و گفت: برای فهمیدن حج از این پس باید از نظریه‌های گردشگری استفاده کرد؛ البته برخی از جمله عالمان دینی با این مسئله مخالف هستند و می‌گویند حج ذاتی دارد و در آن مسائلی از قبیل اخلاص و ارتباط با خدا و... موجب می‌شود آن را از گردشگری متمایز کند، اما انصاف این است اتفاقی که امروزه با عنوان حج‌گزاری رخ می‌دهد، بسیار به گردشگری نزدیک است و عموم سیاست‌گذاران در حوزه حج هم همین نگاه گردشگری را به آن دارند و در تلاش برای افزایش زائران هستند.

■ **۹۰ درصد پژوهش‌ها در خصوص حج مربوط به پزشکی و مهندسی است**

وی در ادامه به تشریح این مسئله پرداخت که حج‌پژوهی در چه رشته‌ها یا زمینه‌های پژوهشی انجام می‌شود و گفت: ۹۰ درصد پژوهش‌ها در موضوع حج در زمینه علوم انسانی انجام نمی‌شود بلکه درباره مهندسی و پزشکی مطرح می‌شود به حج! البته، بسیاری از پژوهش‌های پزشکی برای بررسی بیماری‌ها در گردهمایی‌های انسانی است و به طور متوسط در ۱۰ سال گذشته هفته‌ای یک مقاله در این خصوص منتشر شده و تقریباً نسبت همه بیماری‌ها و آگیر و حج بررسی شده است.

این پژوهشگر حوزه حج افزود: در زمینه مهندسی هم پژوهش‌های زیادی در دهه گذشته در مورد حج انجام شده که معطوف به لجستیک، ارتباطات، دستبندهای هوشمند و... است و دولت سعودی هم از این پژوهش‌ها حمایت می‌کند.

وی درباره آثار تولید شده در حوزه حج نیز گفت: این آثار از لحاظ گونه در قالب کتاب، مقاله، پایان‌نامه، نقد کتاب و نقد مقاله منتشر شده و کتاب‌ها یا تک‌نگاری و یا مجموعه مقاله است. البته در ایران انتشار مجموعه مقاله کمتر است در حالی که در دنیا کتاب‌های خوب در قالب مجموعه مقاله منتشر می‌شوند.

اسحاقی ادامه داد: بهترین کارها در زمینه حج‌پژوهی در علوم انسانی در قالب پایان‌نامه‌ها منتشر می‌شود به خصوص پایان‌نامه‌هایی که در آمریکا و کانادا کار می‌شود. نگارش پایان‌نامه در دانشگاه‌های معتبر آمریکا کشش تا هشت سال طول می‌کشد و دانشجو باید به دو زبان غیر انگلیسی مسلط باشد، کار میدانی انجام دهد و فصل به فصل آن را بررسی کند به همین دلیل پایان‌نامه ضعیف در آنجا اصلاً دفاع نمی‌شود.

■ **بیش از نیمی از پژوهش‌ها در زمینه حج در آمریکا انجام می‌شود**

وی گفت: در آکادمی‌های بین‌الملل بیش از نیمی از پژوهش‌ها در زمینه حج در آمریکا انجام می‌شود. زبان انگلیسی و کشور آمریکا بار اصلی حج‌پژوهی جهان را در سطح بین‌الملل به خود اختصاص داده‌اند ولی به زبان‌های آلمانی و فرانسوی به اندازه انگشتان دست آثار نداریم. کسانی هستند که برای حج‌پژوهی، فارسی یاد می‌گیرند چراکه منابع اصلی در این زمینه به فارسی متعدد است.

اسحاقی مسئله اصلی کشورهای اروپایی در زمینه حج را حج‌گزاری مسلمانان مهاجر آن کشورها دانست و گفت: برای آن‌ها تاریخ حج مهم نیست، مسئله آن‌ها این است برای جمعیت مسلمانی که در یک سفر بین‌المللی به خاورمیانه می‌روند، چه اتفاقی رخ می‌دهد. در دانشگاه لیدز پژوهشگری به نام «مک‌لو» در مورد حج‌گزاری مسلمانان بریتانیا پژوهشی انجام داد و نمایشگاهی نیز برگزار شد. در ادامه نیز مقاله سیاست‌گذارانه خطاب به وزارت کشور بریتانیا در خصوص حج ارائه شد.

وی ادامه داد: برای کشور دانمارک مسئله این است مسلمانان نسل دومی که ۴۵ روز به عربستان می‌روند، چه تغییری می‌کنند. آیا می‌روند تا مسلمان بهتری شوند؛ در این صورت برای دولت بهتر است یا اگر می‌روند به آمدهای تندرویی تبدیل شوند، اما اگر می‌روند به آدم‌های تندرویی تبدیل نشوند، خوب نیست.

این پژوهشگر ایرانی که در دانشگاه برلین آلمان مشغول تحصیل بوده و در حال پژوهش در زمینه حج است، خطاب به پژوهشگران حاضر در نشست گفت: تصور ما از آکادمی‌های غربی، شرق‌شناسانه است اما این تفکر تغییر کرده است. در دانشگاه شیکاگو در دوره مقدماتی اسلام‌شناسی ۲۰ دانشجو حضور دارند که ۱۸ نفر آن‌ها مسلمان و ۱۵ نفر نسل دوم شهروند آمریکا هستند و با استادی مسلمان این درس را می‌گذرانند.

وی ادامه داد: اکنون فضا کاملاً تغییر کرده است؛ استاد مسلمان است، دانشجویان مسلمان هستند، حمایت‌کننده هم موقوفه مسلمان است؛ امروزه یک بچه در برنامه‌ریزی از اول ابتدایی تا پایان مدرسه ممکن نیست همکلاسی مسلمان نداشته باشد. اکنون مسائلی مطرح است مثل اینکه مدرنیته ایرانی نه تنها به دلیل سفر به اروپا بلکه به دلیل سفر حج رخ داده است. سؤال پژوهشگران آمریکایی اکنون این است چطور در شهر مکه با حضور فرقه‌ها و تفکرات مختلف صلح برقرار بوده است.

■ **تروریست‌ها هیچ‌کدام به حج نرفته‌اند**

اسحاقی افزود: در پژوهش‌های حج چارچوب‌های اصلی مثلاً فمینیسم یک مسئله شده و پژوهش در زمینه حج‌گزاری زنان مسلمان انجام می‌شود. اکنون مسئله زائر پس از حج مطرح است؛ اروپایی‌ها چندین پژوهش در زمینه وضعیت زائران پس از حج دارند که چه اتفاقی برای آن‌ها می‌افتد. پژوهش‌های متعددی نشان داده مسلمانانی که مرتکب اعمال افراطی و تروریستی می‌شوند تقریباً هیچ‌کدام سابقه مذهبی و سفر حج ندارند و متدین نیستند. بیشتر آن‌ها بچه‌های مسلمان نسل دومی ضعیفی هستند که در جامعه خود عقب مانده بودند و یک سلفی این‌گونه درآمده‌اند و فاصله آشنایی این بچه با یک سلفی تا مرتکب اعمال تروریستی شدن شاید یک هفته هم به طول نینجامد. این پژوهش‌ها مشخص کرد کسانی که حج می‌روند شهروندان خوبی هستند؛ البته نمونه‌هایی هم داریم که واهابیون آن‌ها را پیدا کرده‌اند و ارتباط با آن‌ها موجب شده کارهای خلافی مرتکب شوند.

موعظه

آیت‌الله مکارم شیرازی

فکر کن اجازه بازگشت به دنیا را داده‌اند

نخستین گامی که علمای بزرگ اخلاق پس از توبه ذکر کرده‌اند، «مشارطه» است؛ منظور از آن، شرط کردن با نفس خویش است با تذکرات و یاد آوری‌هایی که همه روز تکرار شود. بهترین وقت آن را پس از فراغت از نماز صبح و نورانیت به انوار عنوان کرده‌اند به این طریق که نفس خویش را مخاطب قرار دهد و به او یاد آور شود من جز سرمایه گرانبهای عمر، کالایی ندارم و اگر از دست برود تمام هستی‌ام از دست رفته و با یاد آوری سود شریفه «وَالعَصرِ اِنَّ الاِنسانَ لَفی خُسر» به نفس خویش بگوید: باز دست رفتن این سرمایه، من گرفتار خسرآن عظیم می‌شوم، مگر اینکه کالایی از آن گرانبهاتر بدست آورم؛ پس از مرگ و دیدن حقایق تلخ و ناگواری که با کنار رفتن حجاب‌ها آشکار می‌شود سخت پشیمان شده‌ای و فریاد برآورده‌ای: «رَبِّ ارجِعُونِ لَعَلی اَعمَلُ صالِحاً فیما تَرَکتُ»؛ (ای فرشتگان) پروردگار، شما را به خدا به شکیبایی و استقامت توصیه نموده‌اند» باید به خود بگوید: «فکر کن عمر تو پایان یافته و از مشاهده حوادث کالایی که در همان سوره در ادامه آیات آمده است: «اَلَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ تَواصَوا بِالحَقِّ وَ تَواصَوا بِالصَّبرِ؛ مگر کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده‌اند و یکدیگر را به حق سفارش و خسرآن عظیم می‌شوم، مگر اینکه کالایی از آن گرانبهاتر بدست آورم؛ است. در آیه ۲۳ سوره احزاب می‌خوانیم: در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدی که با خدا بسته‌اند صادقانه ایستاده‌اند، بعضی پیمان خود را به آخر بردند (و در راه او شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند و هرگز تبدیل و تغییری در عهد و پیمان خود ندادند!

در گفت‌وگو با مسئول کارگروه زیارت بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی عنوان شد

«طرح کلان زیارت» زیر ذره‌بین پژوهشگران

هدف نهایی از اجرای این طرح پژوهشی، بالا بردن بهره‌وری زیارت است، یعنی اثربخشی و کارآمدی زیارت از ابعاد گوناگون همچون دینی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، تطبیقی با ادیان و مذاهب و... افزایش یابد تا موضوع زیارت متعالی در آستان قدس رضوی محقق شود.

گزیده

محمد حسین مروج کاشانی | با تصویب سند سیاست‌های کلان آستان قدس رضوی، فرایند بررسی طرح کلان زیارت با رویکرد پژوهشی سرعت گرفته و اجرایی شدن آن، تحولی شگرف در حوزه زیارت ایجاد خواهد کرد. براساس سند ابلاغی، رسالت اصلی حرم مطهر رضوی خدمت به زائران با تمسیت مطلوب امور حرم مطهر رضوی، ارتقای اثربخشی فرایند زیارت، تبیین و ترویج معارف اسلام ناب محمدی با تأکید بر سیره و معارف رضوی و توسعه فرهنگ وقف و نذر، با پشتوانه علمی و پژوهشی متقن و تکیه بر رویکرد سیستمی است.

مرور همین چند سطر از سند سیاست‌های کلان آستان قدس رضوی به‌خوبی نشان می‌دهد پژوهش علمی برای انجام رسالت تعیین شده، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

به مناسبت «هفته پژوهش» در گفت‌وگو با «حجت‌الاسلام والمسلمین سیدرضا شیرازی»، مسئول کارگروه زیارت بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی به بررسی «طرح پژوهشی کلان زیارت» پرداخته‌ایم. وی و همکارانش در این طرح پژوهشی به بررسی راهکارهای مؤثر در زمینه رسیدن به چگونگی افزایش اثربخشی و بهره‌وری ابعاد مختلف زیارت در بین زائران می‌پردازند.

حجت‌الاسلام والمسلمین شیرازی هم اکنون عضو هیئت علمی پژوهشکده علوم اسلامی رضوی است.

■ **چه شد سراغ چنین طرحی رفتید؟**

زیارت از جمله مقولات مستحبی اما بسیار تأثیرگذار در زندگی یک فرد مسلمان و شیعی است. از طرف دیگر این امر یکی از مهم‌ترین سرفصل‌های مؤکد و مهم در سند سیاست‌های کلان آستان قدس رضوی به شمار می‌رود. بنابراین این دو مورد می‌طلبید یک پژوهش دامنه‌دار و عمیق در این زمینه انجام شود.

همچنین با توجه به مستحب بودن زیارت، از ادوار گذشته و اعصار گوناگون تا به حال، بررسی چنین موضوعی در حوزه‌های علمیه مطرح بوده و هر چه در این زمینه موارد پژوهشی انجام گرفته، به صورت فردی و شخصی از سوی علما و محدثان در بین شیعیان و غیرشیعیان بوده است. مثلاً مرحوم حاج شیخ عباس قمی (محدث قمی) با جمع‌آوری زیارات گوناگون در کتاب مفاتیح‌الجنان یا پیش از وی افرادی مانند مرحوم ابن قولویه در کتاب کامل‌الزیارات به این موارد پرداخته‌اند و در طول تاریخ اسلام موارد گوناگونی توسط علمای بزرگوار به صورت فردی پرداخته شده، ولی هیچ‌گاه کار نهادی و سازمان‌یافته‌ای در این باب انجام نشده است.

■ **پیشینه ورود به این بحث در آستان قدس رضوی از کجا نشأت می‌گیرد؟**

در زمان مرحوم آیت‌الله واعظ طبسی(ره) تولیت فقید آستان قدس رضوی با همکاری مجلس شورای اسلامی و دولت وقت در سال ۱۳۸۸ طرح توسعه کمی و کیفی زیارت تصویب و مورد اقبال قرار گرفت و تا مراحلی هم پیش رفت، اما بنا به دلایلی به سرانجام نرسید. در زمان حجت‌الاسلام والمسلمین رئیسی، تولیت پیشین این آستان، بحثی در معاونت علمی سابق آستان قدس رضوی مطرح و کارگروهی برای پژوهش در مقوله زیارت در این معاونت تشکیل شد تا طرحی در زمینه زیارت و پیش بردن این موضوع تهیه و انجام شود که با پایان یافتن مأموریت تولیت سابق در این آستان، این طرح نیز ناتمام ماند.

اما در زمان تصدی حجت‌الاسلام والمسلمین مروی به عنوان تولیت آستان قدس رضوی، سند سیاست‌های کلان آستان قدس به واحدها و بخش‌های مختلف ابلاغ شد که یکی از مهم‌ترین موضوعات آن بحث «زیارت متعالی» در آستان قدس است. به همین دلیل هم در زمان مدیریت سابق بنیاد پژوهش‌ها هم در زمان مدیریت عامل فعلی این بنیاد، به اهمیت «طرح کلان زیارت» توجه شد. با توجه به اولویت‌دار بودن این موضوع در سند کلان سیاست‌های آستان قدس از آنجایی که اینجانب مدت مدیدی است روی این موضوع تمرکز و تحقیق و پژوهش می‌کنم بنابراین با صلاحدید مدیرعامل بنیاد، اینجانب به عنوان مسئول کارگروه زیارت در بنیاد پژوهش‌ها انتخاب شدم و مسئولیت و مدیریت انجام پژوهش‌های لازم در این طرح به من و همکارانم سپرده شد.

■ **از مشخصات این طرح از جمله اهداف، مدت زمان اجرا، مخاطبان و... برایمان بگویید.**

هدف نهایی از اجرای این طرح پژوهشی، بالا بردن بهره‌وری زیارت است. یعنی اثربخشی و کارآمدی زیارت از ابعاد گوناگون همچون دینی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، تطبیقی با ادیان و مذاهب دیگر و... افزایش یابد تا موضوع زیارت متعالی در آستان قدس رضوی محقق شود.

این طرح به صورت کلان بوده و مدت زمان اجرای کامل آن طولانی است، اما در مرحله نخست که مدت اجرای آن سه سال است، ابتدا پیشینه‌های این طرح مانند طرح توسعه کمی و کیفی زیارت بررسی و نقد می‌شود.

علاوه بر این در مرحله نخست این طرح به دنبال هماهنگی و هم‌افزایی بیشتر بین دستگاه‌ها و نهادهای اجرایی مرتبط با موضوع زیارت مانند وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، شهرداری‌ها، استانداری‌ها، مجلس، دولت و... بوده‌ایم تا در سایه این هم‌افزایی، هماهنگی‌های لازم برای نائل شدن به اهداف پژوهشی طرح یعنی تحقق زیارت متعالی، حاصل شود.

از موضوعات مهم مورد بحث در این طرح افزایش بهره‌وری در بعد دینی زیارت بارگاه مطهر رضوی است. یعنی همان‌گونه که در بحث حج و یا زیارت بارگاه امام حسین(ع) که حتی خیلی از افراد غیرشیعه و غیرمسلمان به زیارت امام حسین(ع) می‌روند و بهره‌وری دینی از انجام این زیارت در این‌گونه موارد قابل توجه است، زیارت بارگاه مطهر امام رضا(ع) هم به چنین بهره‌وری‌ای با ارتقا و افزایش لازم برسد. در همین زمینه باید بگویم یکی دیگر از ابعاد دینی مرتبط با زیارت، بررسی مفهوم معرفتی زیارت در ابعاد مختلف آن است؛ مثلاً در بعد معرفتی، زائران باید به دیدگاه درستی نسبت به مفهوم زیارت و انجام آن و کارکردهای این مفهوم در زندگی شخصی و اجتماعی برسند. همچنین اگر به بعد سیاسی زیارت در بین ادیان و مذاهب گوناگون توجه کنیم و با عنایت به اینکه شخص حضرت رضا(ع) به عنوان امام گفت‌وگوی بین تمدن‌ها و انجام مناظرات در بین ادیان گوناگون مطرح هستند، آنگاه به نقش وحدت‌بخش زیارت بارگاه امام رضا(ع) در بین ادیان و مذاهب مختلف پی می‌بریم که متأسفانه بهره‌وری سیاسی از نقش زیارت در این زمینه بسیار پایین است.

تمام این موارد بیانگر این است طرح کلان زیارت طرحی یک‌بعدی نبوده بلکه به ابعاد گوناگونی که به برخی از موارد آن اشاره شد می‌پردازد. در همین جا لازم می‌دانم به برخی از راهبردهای اجرای این طرح هم اشاره‌ای داشته باشم، از جمله ناظر بودن اجرای این طرح به سند سیاست‌های کلان آستان قدس، تحولی بودن این طرح نسبت به مقوله زیارت، عمومی‌سازی (با امتداد اجتماعی) خروجی این طرح در اجتماع، استفاده از ظرفیت‌های موجود مانند شورای سیاست‌گذاری رضوی، دانشگاه امام رضا(ع)، دانشگاه فردوسی مشهد، حوزه علمیه خراسان و همچنین نگاه جهانی به طرح، به این معنا که طرح پیش رو تنها مخصوص مشهد، شیعیان و مسلمانان نیست بلکه می‌خواهیم میان سایر مذاهب و ادیان و در دامنه منطقه‌ای و بین‌المللی نیز گسترش داشته باشد.

■ **نتایج طرح کلی زیارت چگونه به زائر برای رسیدن به زیارت متعالی کمک می‌کند؟**

زیارت هم اکنون دارای آثار پربرکتی در جهان است ولی برای رسیدن از سطح عالی به متعالی نیازمند انجام پژوهش‌های مرتبط با این موضوع هستیم؛ در این پژوهش‌ها باید ابتدا مشکلات شناسایی و سپس تبدیل به مسئله پژوهشی شوند و پس از آن باید به دنبال یافتن و تولید پاسخ‌های مناسب و متناسب با زمان برویم و در نهایت پیاده‌سازی راه حل‌ها در سطح جامعه صورت گیرد. به این معنی که در یک طرح پژوهشی حتی اگر بهترین راه‌حل‌ها شناسایی و تولید شوند اما به درستی اجرا نشوند، اثر مطلوبی نخواهند داشت.

بنابراین اگر طرح کلان زیارت با توضیحات داده شده و مشخصات آن، به‌درستی اجرا شود، نقش بسزایی در بالا رفتن بهره‌وری زیارت از ابعاد مختلف آن مانند اقتصادی، دینی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، سبک زندگی و... خواهد داشت.

تشییع، جمعه در حرم امام رضا(ع)

مداح بحرینی غریبانه

سید امیر الموسوی، مداح بحرینی که حدود ۶۰ سال سن داشت و پس از خیزش بیداری اسلامی در سال ۲۰۱۴ از بحرین اخراج شده و به همراه برادرانش به شهر مقدس مشهد آمده بود، بر اثر بیماری در ایران غریبانه از دنیا رفت.

یکی از شاگردان او در گفت‌وگو با فارس اظهار کرد: سید امیر از کودکی مداحی می‌کرد و استاد بسیاری از مداحان سرشناس بحرینی همچون سید مصطفی موسوی، حسین حاجی و... محسوب می‌شود. او شاعر هم بود و در دورانی که شعر برای اهل بیت(ع) در بحرین کم پیدا می‌شد، شعر می‌گفت و روی جوانان اثرگذاری بسیاری داشت.

وی با اشاره به اینکه او به تعبیر ایرانیان بسیار ولایی و حزب‌اللهی محسوب می‌شد و در آخرین صحبت‌ها به زندان رفت، گفت: در سال ۲۰۱۱ و با آغاز انقلاب بحرین، مواضعی علیه حکومت داشت و برای شهدا شعرخوانی کرد و حکومت نیز زمانی که دید او مخاطب دارد و جوانان گردش جمع می‌شوند، در سال ۲۰۱۵ او را از بحرین اخراج و سلب تابعیت کرد. امیر الموسوی در آن سال با برادرانش به ایران و شهر مشهد مقدس مهاجرت کرد و در این شهر ساکن شد.

وی گفت: این مداح سرشناس بحرینی در زمان حضور در ایران بسیار غریب بود، به جلسات دعوت نشد و از سوی جامعه هیئتی نیز مورد پی‌گیری قرار گرفت و در زمان بیماری‌اش نیز کسی به عیادتش نرفت.

این مداح اهل بیت(ع) تصریح کرد: او سه ماه بیمار بود و در این مدت با کاهش وزن بسیاری هم روبه‌رو شد و در نهایت صبح سه‌شنبه ۲۳ آذرماه درگذشت.

وی در پایان خاطرنشان کرد: پیکر این مداح اهل بیت(ع) بنا‌است صبح روز جمعه ۲۶ آذرماه در حرم مطهر امام رضا(ع) تشییع و در رواق دارالمرحمه به خاک سپرده می‌شود.

عکس‌نوشت

رسم حضور

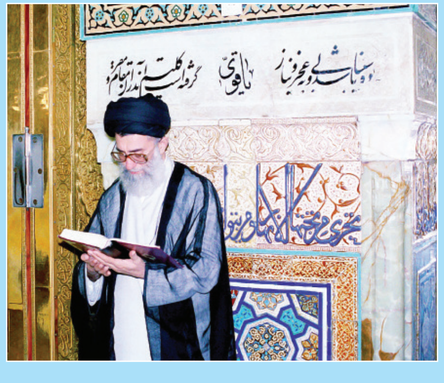

تشرف رهبر معظم انقلاب به حرم مطهر رضوی در سال ۱۳۷۴

اینجا حرم مطهر رضوی، دفتر تولیت آستان است. انتهای دفتر، اتاقی است سوت و کور؛ ولی پنجره‌ای مشرف به گنبد زرین دارد. کسی که می‌داند درون این اتاق تاریک کیست و این صدا از کدام نای برمی خیزد که اشک می‌ریزد و راز و نیاز می‌کند. صدا اما آشناست...

ایشان برای پرهیز از آزار زائران و بسته نشدن درهای روضه منوره، داخل این اتاق می‌نشیند و مشغول توسل و دعا و زیارت می‌شوند.

یکی از همراهان تعریف می‌کند: یک بار [زمانی که در آن اتاق مشغول توسل بودند] رفتم تا برای شام خبرشان کنم. دیدم در حال گریه و زاری هستند. برگشتم. باز دوم رفتم. دیدم غرق در توسل هستند. باز از گفتن حرفم منصرف شدم. برای بار سوم رفتم و باز ایشان را در همان حال دیدم.

احساس خطر کردیم که نکند پس از دو سه ساعت گریه و زاری، برایشان اتفاقی بیفتد. با نیروهای حفاظت تصمیم گرفتیم که ایشان را از آن حال بیرون بیاوریم.

این بار جلوتر رفتم، در زدم و گفتم: «آقا، دوستان منتظرند شما تشریف بیاورید». همان طور که در حال گریه و توسل بودند، برخاستند و زیارت امین‌الله را آغاز کردند و پس از زیارت و راز و نیاز، تشریف آوردند ولی ما هنوز در حسرت زیارتی چنان شورانگیز بودیم.

روایتی از زیارت آیت‌الله خامنه‌ای در کتاب «آب، آیینه، آفتاب: ابعاد شخصیتی مقام معظم رهبری در آیینه خاطرات»، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)

بقاع متبرکه

در بیانیه پنجمین اجلاسیه آستان‌های مقدس عنوان شد

اهتمام برای گره‌گشایی از مشکلات زائران و مجاوران

بیانیه پنجمین اجلاسیه آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه با حضور نمایندگان و تولیت‌های آستان‌های مقدس حرم‌های مطهر کشورمان صادر و در این اجلاسیه خوانده شد.

به گزارش مهر، در پنجمین اجلاسیه آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه که دیروز چهارشنبه ۲۴ آذر به میزبانی حرم حضرت عبدالعظیم(ع) برگزار شد، نمایندگان تولیت‌ها و آستان‌های مقدس در پایان این همایش بیانیه‌ای صادر کردند.

متن این بیانیه به شرح زیر است:

بسم الله الرحمن الرحیم. اینک که با الطاف خداوند متعال و توجهات حضرت بقیه‌الله الاعظم ارواحنا له الفداء پنجمین اجلاسیه آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه ایران اسلامی در جوار بارگاه ملکوتی حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) پایان می‌یابد، تولیت‌های آستان‌های مقدس ایران اسلامی، مسجد مقدس جمکران و نمایندگان ولی‌فقیه در سازمان اوقاف و امور خیریه و امور حج و زیارت ذیل اجلاسیه بیان فرمایند تا به عنوان منشور هم‌افزایی ملاک عمل قرار گیرد.

۲. شاخص فعالیت‌های آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه همواره تمسک به قول رسول گرامی اسلام(ص) در حدیث شریف ثقلین است که فرمودند: إنی تارک فیکم الثقلین ما إن تمسکتم بهما لن تضلوا بعدی کتاب الله و عترتی أهل بیتی و إنهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض. بر این اساس به منظور توسعه معارف قرآن و اهل بیت(ع) تمامی اقدامات بر این رکن استوار است.

۳. تبیین، توسعه و صیانت از فرهنگ اسلامی در کنار مبارزه با تهاجم فرهنگی دشمنان مستلزم رصد، تحلیل، برنامه‌ریزی، اقدام و ارزیابی مستمر فعالیت‌های فرهنگی است. بخش‌های فرهنگی آستان‌ها و بقاع متبرکه با لحاظ ویژگی‌های خاص خود، با نصب‌العین قرار دادن شرع مقدس، فرمایشات امام راحل عظیم‌الشأن و منویات رهبر معظم انقلاب مدظله العالی تمام تلاش خود را به کار می‌گیرند تا با اتخاذ اهداف مشترک و وحدت رویه، ذیل گفتمان انقلاب اسلامی، احیای تمدن نوین اسلامی و ترویج سبک زندگی اسلامی اقداماتی را برای تأثیرگذاری عمیق و پایدار در فضای عمومی کشور و جهان اسلام داشته باشند.

۴. بهره‌گیری جامع و نظام‌مند از ظرفیت آستان‌ها و بقاع متبرکه در بستر سامانه فعال و جاری زیارت، در جهت ارتقای سطح معنویت، اخلاق، دینداری و ترویج فرهنگ اسلامی در فضای عمومی جامعه مستلزم سیاست‌گذاری و بهره‌مندی از محمل‌های قانونی است؛ این مهم با تدوین سند ملی زیارت تسهیل می‌شود. با توجه به این نکته، تولیت‌های آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه ضمن اعلام آمادگی در تدوین این سند، از ریاست محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی درخواست می‌کنند تدوین این سند راهبردی را در دستور کار شورا قرار دهند.

۵. مراقد و مزارات اهل‌بیت رسول گرامی اسلام(ص) همچون ذوات نورانی آن‌ها و بنا به فرمایش امام عسکری(ع) که فرمودند: نحن کهف لمن التجأ الینا و نور لمن استضاء بنا و عصمة لمن إعتصم بنا، همواره پناهگاه تمامی انسان‌ها بوده است. این آستان‌های نورانی مصداق آیه مبارکه «فی بیوت أذن الله أن ترفع ویذکر فیها اسمه» هستند که مردم به آن‌ها پناهنده می‌شوند و خداوند متعال را بندگی می‌کنند. تولیت‌های آستان‌ها و بقاع متبرکه همچون گذشته و کارنامه روشن خود در این زمینه، خود را ملزم می‌دانند با توسعه خدمات اجتماعی و بسیج امکانات و ظرفیت‌های مادی و معنوی در راستای مرحومیت‌زدایی از زیانمندان مجاور و زائر قدم برداشته و در حد توان یار و یاور مستضعفان و مستمندان باشند.

۶. با عنایت به مزین شدن پایان سال به مناسبت نیمه شعبان و میلاد حضرت ولی عصر(عج) و تأکید مصوبه اجلاسیه چهارم، آستان‌ها و بقاع متبرکه بر خود لازم می‌دانند با استفاده از ظرفیت‌های در اختیار در عرصه‌های گوناگون فرهنگی، علمی و اجتماعی در حوزه مهدویت، در جهت ماموریت و رسالت ذاتی خود به منظور ترویج فرهنگ انتظار موعود منتظر در راستای همدلی برای ظهور و استفاثه جهانی به حضرت حجت(عج) همت گمارند.

۷. ضمن تأکید بر حرمت توهین و اسائه ادب به مقدسات مذاهب اسلامی، هر اقدام مخرب و توهین‌آمیز به مقدسات رفیع اسلامی از سوی افراد کوته‌بین که خواسته یا ناخواسته ابزار دست استکبار قرار می‌گیرند را محکوم می‌کنیم.

۸. اجلاسیه پنجم بر پیگیری و تحقق کامل مصوبات این اجلاسیه و اجلاسیه‌های پیشین تأکید و دبیرخانه را ملزم به پیگیری و تحقق طرح‌های ذیل می‌نماید:

■ استمرار اجرای مرحله دوم طرح نهضت آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن در آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه با عنوان «من قرآن را دوست دارم»

■ تداوم اهتمام به اجرای فریضه امر به معروف و نهی از منکر با رویکرد اصلاح آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی با به کارگیری شیوه‌های نوین

■ توجه به تدوین سند ملی پدافند غیرعامل آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه و برنامه‌ریزی و تدارک الزامات اجرایی آن

■ اهتمام جدی به ایجاد زمینه گره‌گشایی از مشکلات زائر و مجاور با استفاده از ظرفیت‌های موجود و جلب مشارکت خیران

■ پیگیری تفاهم‌نامه بهینه‌سازی و توسعه سرمایه‌گذاری موقوفات و مستغلات میان آستان‌های مقدس و بقاع متبرک